نوێکردنەوەی شیعری کوردی لە نێوان دروشم و داهێناندا…

سەدیق سەعید ڕواندزی

هەموومان کۆکین لە سەر ئەوەی، کە نوێکردنەوەی شیعری کوردی، لە گۆرانەوە دەست پێ دەکات و شاعیرانی دیکەی هاوتەمەن و هاوسەردەمی ، ئەگەرچی ڕەنگە لە ڕووی توانای شیعرییەوە لە گۆران لە پێشتریش بووبن، بەڵام بەراورد بە ناو و دەنگی گۆران، شوێنێکیان لە سەر نەخشەی ئەو نوێکردنەوەیە نییە. چونکە نوێکردنەوەی شیعر، هەرتەنها گۆڕینی فۆڕم و ناوەڕۆکی گوتاری شیعری نییە، بەڵکو بەردەوامیدانە بەو گوتارەش، تاکو لە زەمەنێکی تردا، جۆرێکی دیکە لە نوێخوزای شیعری دێتە ئاراوە. بە بڕوای من هەر ئەمەش بوو وایکرد کە گۆران بە تەنها وەك نوێکەرەوەی شیعری کوردی ناوی بێت. چونکە گۆران لە سەرەتاکانی سەدەی بیست تا کۆچی دوایی کرد، لەگەڵ ئەو نوێخوازیی وگوتارە شیعرییە هاوتەریب ڕۆیشت. ئەگەرچی لە دواساتەکانی تەمەنیدا، ئایدۆلۆژیاو بە سیاسیکردن وبە دروشمکردنی شیعر، تا ڕادەیەك لە پێگە و بەهای ئەو نوێخوازییەی کەمکردەوە، کە زۆر لە نووسەران و لێکۆڵەران، بە پاشەکشەی شیعری ناوی دەبن. لە دوای گۆران، شاعیرانی پەنجاو شەستەکان ودواتریش قۆناغی ڕوانگە و شیعری هەشتاکان، جیاواز دەکەونەوە لەگەڵ ئەو شێوازەی گۆران دایهێنا، بەڵام ئەم جیاوازکەوتنەوەیە، جیاواز کەوتنەوەیەك نییە، کە دابڕانێکی زەمەنی، هزریی و بونیادی لە شیعر بێنێتە ئاراوە، وەك ئەوەی گۆران لە بەرانبەر شیعری کلاسیکی کوردی دایهێنا، بۆیە کاتێ سەرنج لەو قۆناغانەی شیعری کوردی دەدەین، تا ڕادەیەك هەست بە هەمان ئەو زمان و تیمە شیعرییە دەکرێت بۆ نموونە وەك (سرووشت) کە لە شیعری گۆراندا هەیە. ئەمە وێرای هاونزیکیەکی زۆری شیعر و دنیابینی شاعیرانی ئێمە، بە تایبەتیش لە قۆناغی دوای نسکۆی شۆڕشدا، کە قۆناغی ڕەشبینی و نائومێدییە و شیعر دەبێتە وێناکردنێکی ئەو قۆناغە نائومێدییە. بە بڕوای من، ئێمە هەمیشە لە نوێکردنەوەی شیعری کوردیدا، جۆرێك لە ڕاگوزەرانە بیرمان کردۆتەوە، بەو مانایەی هێندە بە سادەیی لە نوێکردنەوەی شیعریی کوردی و قۆناغبەندی شیعری کوردی گەیشتووین، تا ئەو ڕادەیەی هەموو شاعیرێکمان پێ نوێخواز و نوێکەرەوەی شیعرە، بە بێ ئەوەی ڕوونی بکەینەوە کە چۆن و کامانەن ئەو خاسیەتە هونەرییە نوێیانەی، لە

زمان و فۆرم و ناوەڕۆکی شیعری ئەم شاعیرە هاتۆتە ئاراوە. لە هیچ کات و سەردەمێکدا، داهێنان و جیاوازکەوتنەوە لە هەر بوارێکی ژیان بێت، کردەیەکی کۆمەڵی نەبووە، بەڵکو یەکجار تایبەتی و کەسی و هزریی بووە. ئەگەر هەموو داهێنان و نوێکارییەك، کۆمەڵی بێت، ئیدی مانای وایە ئێمە لە بەردەم شتێکی نوێ نین، بەڵکو لە بەردەم چەندین کردە و ئەزموون داین کە وەك یەکن. بۆیە نوێکردنەوەی شیعر، کردەیەك نییە هەموو شاعیرێك، ڕۆڵ و نەخشەی لە داهێنانیدا هەبێت، بە تایبەتیش ئەگەر هەست بەو جیاوازییانە نەکەین، کە لە نێوان ئەزموونی ئەو شاعیرانە کەوتوونەتەوە. لەو ڕوانگەیەوە، ئێمە دەتوانین جۆرەها شوناسی داهێنەرانە و نوێخوازانە بدەینە پاڵ شاعیرێك، یان چەندان شاعیر، بەڵام ئەمە شوناسێکی دروستکراوەو لە نێوەندە ئەدەبییەکەدا، هیچ بەهاو ئەرزشێکی نییە. نوێخوازی لە شیعردا، بە قسە و گوتنی من ونووسەرێکی تر نییە، بەڵکو بە شوناس و ئەزموونی جیاواز و ڕۆڵی ئەو شاعیرەیە، لە نوێکردنەوەی شیعریدا. (پشکۆ نەجمەددین) لە کتێبی (ئەفسوونی نووسین) دا و لە پەراوێزی وتارێکی لە بارەی نوێکردنەوەی شیعری کوردیی و قۆناغبەندی شیعری کوردیدا، ناوی چەندین شاعیر دەهێنێت و بە داخەوە خۆشی لە چەندانی تر بواردووە. بەشێکی زۆری ئەوانەی ئەو بە نوێکەرەوەی شیعری کوردی دەیان ناسێنێت، لە ڕاستیدا خاوەنی هیچ ئەزموونێکی جیاواز و داهێنەرانەی شیعریی نینە و بگرە تیایان دایە، لە سەر نەخشەی شیعری کوردیدا هیچ پێگە و ناوێکی نییە. ئەم نووسەرە لە کاتێکدا ناوی چەندین شاعیر لە سەر بنەمای هاوڕێیەتی و شارچییەتی دەهێنێت، بە داخەوە خۆشی لە چەندین دەنگی شیعرییانەی جیاواز و تایبەت بواردووە. ئاخر ناکرێت باسی شیعری هەشتاکانی هەولێر بکەیت، بەڵام بە نموونە ئەزموونی (سەباح ڕەنجدەر) ت لە بەر چاو نەبێت، کە یەکێکە لە دیارترین و تایبەتیترین ئەزموونە شیعرییەکان و لە بچووکترین ڕایەڵ و خاسیەتی شیعرییەوە، ناچێتەوە سەر ئەزموونی هیچ شاعیرێك بە گوێرانیشەوە. بەڵکو خاوەن سەبك و مۆرکی شیعرییانەی خۆیەتی و لە نێو ئەزموونی هەموو شاعیرانی دیکەدا، بە ستایل و ئەزموونی تایبەتییانەی خۆی دەناسرێتەوە و ئەزموونەکەی لە ئەزموونی کەس ناچێت. ناشێ باسی قۆناغی شیعری کوردیی لە هەفتاو هەشتاکان بکەیت، بەڵام ئەزموونی تەلیعییەکانت لە بەر چاو نەبێت، کە زمانێکی بارگاویی بەهێماسازییان هێنایە نێو شیعر و دوورکەوتنەوە لەو ڕوونبێژیی و هوتافییەی زمانی شیعری هەفتاکان هەیبوو. نووسەر لەو وتارەیدا، بەداخەوە بازی بە سەر چەندین شاعیری بە توانا داوە، بەڵام چەند ناوێك دەهێنێت، کە بە تێگەیشتنی خۆی ڕۆڵێکی گرنگییان لە بەردەوامیدان بە نوێخوازیی

شیعری کوردی لە دوای گۆرانەوە تا ئێستا هەبووە. لەو ناوانە، تیایاندایە لە دوای ڕاپەڕینەوە وەك گەنجێك چەند دقێکی شیعریی دەردە دڵانەی نووسیوە، ئیدی نازانم بە چ پێوەر و پێوانەیەك لای نووسەر، ئەم شاعیرە ڕۆڵی هەبووە لە بەردەوامیدان بە شیعریی کوردیی. بە داخەوە لەم ساڵانەی دواییدا، ئەمە بۆتە نەریت لە نێوەندی ئەدەبی کوردیدا، کە کەسانێك لە سەر بنەمای (شارچییەتی، هاوڕێیەتی، بەرژەوەندیی، هاو ئایدۆلۆژیاو هاوسیاسەت و هاوبۆچوونی) مۆرکی نوێخوازایی و داهێنانی شیعریی دەدەنە پاڵ ئەو شاعیرانەی خۆیان مەبەستییانە و لە پەراوێزیشەوە، دەنگ و ئەزموونی گەلێك شاعیری جیاوازنووس و داهێنەر نادیدە دەگرن. ناوهێنان، لە هەر کایە و بوارێك بێت، بەرپرسیاریەتییە و نابێ سەرپێیانە بێ هەڵسەنگاندێکی وردیی ئەزموونی و مێژوویی بهێندرێت، بە تایبەتیش لە بواری شیعر نووسیندا، کە هەموومان دەزانین چۆن سەدەها شاعیر لە نێوەندەکەدا هەن و زۆربەی هەرە زۆریان، شتێکی ئەوتۆ و جیاوازیان نەنووسیوە، تاوەك بکەر و بزووێنەریی شیعری کوردی لە دوای گۆران بناسێنرێن. بە پێچەوانەوە، ڕەنگە شیعری زۆرینەیان، لە ڕووی ناوەڕۆك و فۆڕمی شیعرییەوە، هاوشێوە و هاوواتا بن.

بەو مانایەی، جیاوازییەکی ئەوتۆیان لە ڕووی دنیابینی و گوتاری شیعرییەوە نییە. نووسەر لە وتارەکەیدا دەنووسێت:

(ساڵانی نەوەتەکان وسەرەتاکانی ئەم سەدەیە و ئێستاش نەوەیەکی نوێخوازای یاخی لە ماڵی شیعردا، تاوڵی ڕەنگاو ڕەنگیان هەڵداو کاروانی شیعری کوردیان بە ئێستا گەیاندووە. هەریەك لەو شاعیرانە، خودانی ئەزموونی تایبەتی شیعریی خۆیانن و کەمتر لەیەك دەچن و ناخرێنە قالبێکی گشتگیرەوە. لا 118) هەر چەند دێڕێك دوای ئەم بۆچوونانەی، ئەمجارەیان نووسەر دەنووسێت:

(من بڕوام بە دابەشکردنی نەوە جیاوازەکانی ئەدەب بە سەر ساڵەکان و سەدەکان نییە. لا 118). بەرلەوەی لە سەر ئەو پارادۆکسانە بوەستین کە لەو بۆچوونانەدا هەیە، سەرەتا بە پێویستی دەزانم، وەك خوێنەرێك لە سەر چەند خاڵێك هەڵوەستەیەك بکەین. بێگومان ئەگەر پرسیار لە نووسەر بکەین، کە خۆشی شاعیرە، ئایا داهێنان و نوێخوازییەکانی شاعیرە گەنجەکانی دوای ڕاپەڕین و دەیەی دوو هەزارەکان چین و کامانەن، دەتوانێت بە ئەرگۆمێنت بۆمان بسەلمێنێت، کە هەموویان نوێخواز و ئەزموونی جیاواز و تایبەتییان هەیە؟ ئەمانە لە چیدا جیاوازن و شوێن و جێگەیان لە ڕەوتی شیعری دوای ڕاپەڕین چۆنە و چییە؟ ئایا جیاوازییە شیعرییەکانی نێوان (ئدریس عەلی) و (تەلعەت تاهیر) کە نووسەر ناویانی هێناون و وەك

دوو شاعیری دیاری دوای ڕاپەڕین دەیان ناسێنێت چین؟ کامانەن ئەو ئەدگارە زمانی و هونەری و بابەتییانەی، شیعرەکانی ئەو دوو شاعیرە لە یەکتری جیا دەکاتەوە؟ لە ڕاستیدا، لای بەشێکی زۆری ئەو نووسەرانەی ساڵانێکە لە دەرەوە دەژین و ئاگادارییەکی ئەوتۆیان لە ڕەوتی شیعری کوردی دوای ڕاپەڕین نییە، گەلێك جار بۆچوونی ڕاگوزەر و سەرپێی دەبینین. ئەم جۆرە دیاریکردنانە، پێویستییان بە لێکۆڵینەوەی ورد، هەڵسەنگاندنی ئەزموونە شیعرییەکان و بەراوردکردنییان بە یەکتری هەیە. بە پێچەوانەی ئەو بۆچوونانەی نووسەرەوە، هیچ کاتێك وەك زەمەنی دوای ڕاپەڕین و شیعری دەیەی دوو هەزارەکان، شیعری کوردی بێ ئەرزش و بێ ناوەڕۆك و مانا نەکراوە، لە سەر دەستی زۆربەی هەرە زۆری ئەو نەوەیەی شیعر دەنووسێت. ئەو زەمەنەی نووسەر ئاماژەی پێکردووە، شیعرێکی تیادا دەردەکەوێت، نە لە ڕووی واتاوە، نە لە ڕووی دنیابینی و گوتار و پەیامی شیعریشەوە، لە شیعرێکی هەشتاکان و هەفتاکان ناچێت. بگرە شیعری هەفتاکان، لە ڕووی ناوەڕۆك و زمان و دەستەواژەی شیعرییەوە، زۆر لە هی شاعیرە گەنجەکانی دوای ڕاپەڕین، هونەریترو جوانترە، وێڕای تێپەڕبوونی نیوە سەدە زیاتر بەسەر نووسینییان. زمان لە شیعری بەشێکی زۆری ئەو نەوەیەدا، زمانێکە لە دەرەوەی زمانی شیعریی و بە ئەندازەیەك تێکەڵ بە زمانە میللی و گشتییەکە بووە، کە شیعر بۆتە قسەی ڕووت و بێ ماناو داماڵدراوە لە هەموو بەهایەکی شیعریی. بە پێچەوانەوە، ئێستا دابڕانێکی گەورە لە نێوان شیعر و خوێنەری شیعر هەیە، هەمووشی دەرەنجامی ئەو بێ ماناکردنەی شیعرە، لە سەر دەستی بەشێکی زۆری نەوەی بە ناو نوێی دوای ڕاپەڕین. ئێمە پێشتر لەو بارەیەوە، لە چەندین ڕووەوە ئەو پاشەکشێیەی شیعری کوردیمان لەو قۆناغەدا خستۆتە ڕوو. شیعری ئێستای ئەو نەوەیەی کە پشکێ نەجمەددین بە داهێنەر و نوێخوازیان دەزانێت، زۆرینەیان لە ئاست شیعرێکی شەستەکانی جەلالی میرزا کەریم نییە. ئەو نەوەیە، پیرۆزییەك و جوانییەکی بۆ شیعر و دنیای شیعری کوردی نەهێشتەوە و شیعر وەك قووتووی عەتار دەبینێت و هەرچییەك مەبەستی بێت، تێی دە ئاخنێت، وادەزانێت شیعرو قسەی ڕووت، هەریەکن. ئەو نەوەیەی هیچ بەهایەکی هونەری، بابەتی و ئیستاتیکی بۆ زمانی شیعری نەهێشتەوە و شیعری تا ئەندازەیەکی زۆر، یەکسانکرد بە قسەی ڕووت و سنوورێکی لە نێوان زمانی شیعری کە هەڵگری چەندین خاسیەتی هونەرییە، لەگەڵ زمانی میللیی و بازار نەهێشتەوە. بەسەرنجدانمان بۆ شیعری دوای ڕاپەڕین، باشتر ئەو ڕاستییەمان بەرچاو دەکەوێت.

لەلایەکی دیکەوە، ئەو شاعیرانەی ئەو وەك نوێکەرەوەی شیعری کوردی

ڕێزیان دەکات، دوای نزیکەی پەنجاساڵ لە نووسینی شیعر، نەیانتوانیوە ئەزموونێکی دیکەی جیاواز و ستایلێکی دیکەی شیعریی تاقیبکەنەوە، بگرە زۆرینەیان بە دەوری وشەو دەخولێنەوە و زمانی شیعرییان، هەمان ئەو زمانە شیعریە یە، کە لە سەرەتاوە پێی دەنووسن. بۆیە کە شیعرێکی ئێستایان دەخوێنینەوە، هیچ جیاوازییەکی لەگەڵ شیعرێکی پەنجا ساڵ پێش لەمەو بەریان نییە، بە تایبەتیش لە ڕووی فۆڕم و زمانی شیعرییەوە. ئەمە لەکاتێکدا دەبوو ئەو شاعیرانە، ئەزموونی نوێیان لە پەراوێزی ئەو ڕێڕە و ئەو نوێکردنەوەیە هەبوایە، کە پشکۆ نەجمەددین ئاماژەی پێ دەکات. بە داخەوە ناوهێنانی شاعیرانێك و خۆبووراردن لە هەندێکی دیکەیان، کە ئەزموونەکەیان زۆر جیاوازتر و تایبەتترە(بۆ نموونە وەك سەباح ڕەنجدەر) بە بڕوای من هەڵەیەکی زەقی مێژوویی و ئەدەبییە و نابێ کەسانێك تێی بکەون، کە بە تێگەیشتنی خۆیان ئاگادارییان لە مێژووی شیعری کوردی هەیە. ئەو ناوانەی نووسەر ڕێزی کردوون، نە لە ڕووی قۆناغبەندی شیعرییەوە، نە لە ڕووی مێژوویی و زەمەنیشەوە، یەك ناگرنەوە و پەیوەندییەکی ئەو تۆیان بەیەکەوە نییە. بەڵام پێ دەچێت نووسەر هەر بۆ ڕازیکردن، یانیش کەوتنە ژێر کاریگەریەتی پەیوەندییەکی هاوڕێیەتی و شاری، ناویان بهێنێت. دەنا ئەگەر بە وردی بڕوانینە ئەزموونی بەشێك لەو شاعیرانە، وەك باسمان کرد، هەندێکیان لە سەر نەخشەی شیعری کوردی وەك شاعیر هەرناویان نییە، چ جای بگات بەوەی ڕۆڵی هەبێت لە بەردەوامیدان بە نوێخوازی شیعری کوردی. دواتر ئەگەر نووسەر بڕوای بە پۆلینکردنی شاعیران لە سەر بنەمای ساڵەکان و شوێنەکان نەبێت، بۆچی بە دیاریکراویی ناوی چەند کەسێك دێنێت؟ بە پێچەوانەوە، من بڕوام وایە، نووسەر بڕوای بەو دابەشکارییە هەیە، بۆیەشە بە ئاگاییەوە ناوی چەند کەسێك دێنێت، ئەویش لەسەر بنەمایئەوەی خۆی مەبەستیەتی نەك ئەزموونی شیعریی و نوێخوازیی شیعریی. دواجار دەڵێم، ئەو بۆچوونانە، ئەگەر هی کەسێکی دیکە بووایە، ڕەنگە بۆ ئێمە جێی هەڵوەستەکردن نەبان، بەڵام ناکرێ نووسەرێکی وەك پشکۆ نەجمەددین، کە خۆشی شاعیرە و ئاگای لە مێژووی شیعری کوردی هەیە، ڕەمەکییانە ناوی کەسانێك ڕێز بکات و وەك شاعیری نوێخواز و داهێنەر بیانناسێنێت. ئەمە تەنها یەك پاساو هەڵدەگرێت، ئەویش بێ ئاگاییە لە مێژووی شیعری کوردی، بە تایبەتیش شیعری دوای ڕاپەڕین. بەداخەوە لەم ساڵانەی دواییدا، داتاشینی چەمك و شوناسی نوێخواز و داهێنەر و جیاواز و دانە پاڵ شاعیرێك و چیرۆکنووسێك، لای بە شێکی زۆری نووسەرانی ئێمە بۆتە مۆدە. کە تیایدا بە ئارەزووی خۆیان ئەو شوناسانە دەدەنە پاڵ ئەو کەسانەی ئەوان مەبەستیانە، بە بێ ئەوەی لە ئاست ئەو شوناسە بن، کە

دەدرێتە پاڵیان. نوێخوازی و نوێکردنەوەی شیعر، بە دروشم نییە، بەڵکو بە داهێنانە و داهێنانیش، زادەی دنیابینی جیاواز و ئەزموونێکی جیاوازە، کە دابڕانێك، لە ئەزموونەکانی دیکە دێنێتە ئاراوە.

- ئەم بابەتە لە لاپەڕەی ئەدەبی ڕۆژنامەی خەبات، ژمارە (6327) ی ڕۆژی 23/5/2022 بڵاوکراوەتەوە.

لەپەراوێزی ژیانئاوایی (مزەفەر ئەلنەواب)ی لەمەنفا ژیاودا!… عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

لە بیستی ئایاری ٢٠٢٢. عێراق یەکێک لە بەناوبانگترین شاعیرەکانی خۆی لەدەستدا. مزەفەر عەبدولمەجید ئەلنەواب لە تەمەنی ٨٨ ساڵیدا، گەرچی ماوەیەک بوو بەدەست نەخۆشییەوە دەیناڵاند، وەلە ساڵەهای ساڵیش بوو بەدەست ستەم و چەوسانەوەی ڕژێمی سەرمایەدارییەوە ناڵەی دەگەیشتە گوێی هەموو خوێنەرێکی عەرەب زمان و تەنانەت غەیرە عەرەب زمانیش، لە نەخۆشخانەیەکی ئەلشاریقە لە وڵاتی ئیمارات، بۆ هەمیشە دڵی لەلێدان کەوت. مردنی ئەم شاعیرە دەنگدانەوەیەکی گەورەی بەدوای خۆیدا هێنا و پێگە کۆمەڵایەتییەکانی تەنییەوە. دوای مردنی؛ تەرمی ئەم شاعیرە لە مەنفا ژیاوەدا؛ بە فڕۆکەی تایبەتی سەرۆکایەتی عێراق لە ئیماراتەوە بەرەو بەغداد هێنرایەوە. ئەم شاعیرە سیاسی و جواننووسە؛ دژ بە دەسەڵاتە ستەمکارەکانی عێراق و وڵاتانی عەرەب، نووسەری هەژدە کتێب لە شیعر و ڕەخنە، لە ساڵی ١٩٣٤ لە شاری بەغداد لە خانەوادەیەکی ئەرستۆکراتی شیعەی بە ئەسڵ هیندی لەدایکبووە. مزەفەر زانکۆی بەغدا تەواو دەکات و دەبێتە مامۆستا و دواییش لە ساڵی ١٩٥٥ لە مامۆستایی دەردەکرێت و سێ ساڵ بێکار دەبێت. هەر لە زانکۆ پەیوەست دەبێت بە ڕیزەکانی حیزبی شیوعی عێراقییەوە و لە سەردەمی پاشایەتی و دوای کودەتای بەعسییەکانیش چەندینجار تووشی ئەشکەنجە و زیندانی بێتەوە. دوای کودەتا سەربازییەکەی قاسم لە ساڵی ١٩٥٨ وەزارەتی پەروەردە و فێرکردن

دەبێت بە موفەتیش. لەساڵی ١٩٦٣، لەگەرمەی لێدان و قەڵاچۆکردنی شیوعییەکانی عێراق لەسەر دەستی بەعسییە فاشیستەکان، دەچێتە ئێران و دەیەوێت بڕوات بۆ یەکێتیی سۆڤییەت، بەڵام دەزگای (ساواک)ی ئێرانی دەیگرێت و دوای ئازار و ئەشکەنجە دەدرێتەوە بە عێراق و حکومەتی عێراقیش سزای لە سێدارەدانی بۆ دەبڕێتەوە و دوایش سزاکەی دەگۆڕێت بۆ زیندانی ئەبەدی و دواجار لەزیندانی حیللە دەگیرسێتەوە. هەر لەو زیندانە لەڕێی هەڵکەندی تونێڵێکەوە ڕا دەکات و ماوەی ساڵێک لە ناوچە زەنگاوەکانی عێراقدا دەژێت و خەریکی بەرپاکردنی خەباتی چەکداری دەبێت بۆ رووخاندنی دەسەڵاتی ئەو سەردەمەی عێراق. پاشان لەساڵی ١٩٦٩ جارێکی تر دەگەڕێتەوە بواری پەروەردە و فێرکردن و دەبێتەوە مامۆستا و ئینجا عێراق جێدەهێڵێت و لە بەشێک لە پایتەختەکانی وڵاتی عەرەبی و ئەوروپی ژیان دەگوزەرێنێت. ساڵی ١٩٨١ لە هەوڵێکی کوشتن لە وڵاتی یۆنان ڕزگاری دەبێت. شایانی باسە مزەفەر ئەلنەواب دوای لێسەندنەوەی ڕەگەزنامەی عێراقی، هیچ ڕەگەزنامەیەکی تری نەبوو و تەنها بەپشتیوانی حکومەتی لیبیا کە دۆکیومێنتیکی فەرمی بۆ دابین کردبوو و سەفەر و هاتووچۆی پێدەکرد. ساڵی ١٩٩٦ لە (دار القنبر) یەکەمین کۆبەرهەمی ئەم شاعیرە هەمیشە ئاوارەیە چاپ و بڵاوبۆوە.

مزەفەر ئەلنەواب، کە ڕەخنەی ئەدەبی عەرەبی بە جیڤارای شیعری عەرەبی و ئایکۆنی شیعری عەرەبی و بە شاعیری هەژاران و شۆڕشگێڕ ناوزەدی دەکات، یەکێک بوو لەو شاعیرە دەگمەنانەی کە بە وشە بەگژ ستەم و دەسەڵاتە گەندەڵ و سەرکوتە سیاسییەکانی وڵاتانی عەرەبی دەوەستایەوە و زمانێکی جیاواز لە زمانی باوی نەو بزووتنەوەی شیعری میللیی عێراقی بەکار هێنا و ئەوەش بوو بە شوناسی شیعر ئەو. بەڵام هەرگیز نەبووە شوناسی شۆڕشگێڕبوونی شیعرەکانی. چونکە شیعر کاتێک شۆڕشگێڕە؛ کە دژ بە ستەم و چەوسانەوەی سەرمایەداری بنووسرێت و ئەو جیهانبینییەی تیا ڕەنگبداتەوە، ئەوسا ئەو شیعرە دەبێتە هەڵگری ئەو شوناسە شۆڕشگێڕییە. ئەلنەواب لە گشتییەتی خۆیدا؛ شاعیرێکی نەتەوەپەروەری عەرەب بوو نەک چینایەتی. مزەفەر گەرچی بێلایەن نەبوو لە کێشەی خەڵک و بەتایبەتی لە شۆڕشی ٢٠١٩ ی عێراق کە بە شیعری ئاگراوی پشتیوانی ئەو شۆڕشەی کرد، بەڵام ئەم بەشداریکردنە نە تینوێتی شۆڕشی شکاند و نە توانی مزەفەر بگوازێتەوە ئاستێکی چینایەتی ڕوونتری کۆمەڵایەتی. کێشەی مزەفەری شاعیر وەکو کێشەی زۆرێک لە هەڵسوڕاوە سیاسییەکانی ئەودەمەی عێراق ئەوە بوو کە ڕێبازی)خەباتی چینایەتی بە سۆشیالیزم(لەژێر دروشم و سەبەری نەتەوەپەروەرییەکی تێکەڵ بە پۆپۆلیزمدا ڕەنگڕێژ کرابوو.

مزەفەر دڵسۆز بوو، ئەو دڵسۆزی وشە و شیعر و بەگژاچوونەوەی دەسەڵاتە ناسیونالیست و شۆڤینییەکانی عەرەب بوو، بەڵام هەرگیز ئەو ڕەخنەیەی کە دەبوو بیگرتایە ؛ نەیگرت. ئەو سەرکردەی عەرەبەکان تا ئاستی (گەواد) دێنێتە خوارەوە، بەڵام هەرگیز پێی نەوتن ئەوە پارێزەری بەرژەوەندی چینایەتی بەرژوازین لەدژی کرێکارانی عەرەب و عێراق. ئەمە ئەو خەوشە گەورەیەیە بۆ شوناسی شیعرەکانی مزەفەر نەوابەوە. ئەمە ئەو ڕەخنەیەیە کە دەبوو مزەفەر نەواب بیگرتایە و ئیشی لەسەر بکردایە و بیکردایە بە بناغەیەی ڕەخنەی سیاسی – چینایەتی خۆی دژ بە سەرمایەداری. لێرەوە شوناسی مزەفەر ئەلنەواب دووچاری تەڵخی دەبێت و خۆشی لەو ڕێچکە شۆڕشگێڕە دوور دەکەوێتەوە کە بڕیار بوو لەسەری بێت.

ئەم تێگەیشتنە بۆ کەسانێکی سادە و نەخوێندەوار ڕەنگە کە هۆشیاری سیاسی – چینایەتییان لەئاستێکی نزمدایە، ببێتە عوزرێک بۆیان، بەڵام بە ئەلنەواب هیچ تۆلێرانسێک لەئارادا نابێت، چونکە ئەلنەواب جگە لە پاشخانە ئەدەبییەکەی، جگەلەوەی کەسێکی سیاسی و کادیرێکی باڵای حیزبی شیوعی عێراقیش بوو و تەنانەت وەک خۆشی هەمیشە دەیوت من شیوعیم ، خوێندەوارێکی سەردەمەکەی خۆشی بوو و ئاشنابوو بە کتێبەکانی مارکس و ئەنگڵس و لینین.
ئەلنەواب تا لە ژیاندا بوو ستەمی لێکرا و ئازار درا. بۆ ماوەی زیاتر لە چوار دەیە دەردەبەدەر و ئاوارە بوو. لەدوای ساڵی ٢٠٠٣وە هەوڵدرا بۆ گەڕانەوەی ئەم شاعیرە و تەنانەت بەهەزاران ئیمزاش کۆکرایەوە بۆ گەڕانەوەی، ئەویش لەساڵی ٢٠١١ دەگەڕێتەوە بۆ عێراق؛ ڕێک لەگەڵ وادەی کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانان لەعێراق. چونکە پێیوابوو ناگەڕێتەوە بۆ عێراقێک کە لەژێر دەست و پێستاڵی داگیرکاردا بێت، تا ئێرە هەقی دەدەینێ، بەڵام ئەی دوای ئەو مێژووە خۆ عێراق لەژێر دەست و پێستاڵی داگیرکاری ئێران و تورکیا نەبوو؟ ئەی تا ساتی مردنی ئەم شاعیرە ئەمریکا هەر ژمارەیەکی قورسی نێو گۆڕەپانی سیاسی عێراق نییە؟
گەرچی ئەلنەواب بەڕێزێکی زۆر و شایستەوە هێنرایەوە و بردرایە بەردەم بارەگای یەکێتیی ئەدیبان و نووسەرانی عێراق و لەوێشەوە بۆ زێدی خۆی تا لە تەنیشت دایکی بنێژرێت،. بەڵام بەداخەوە لەدوای مردنی ئەلنەواب جارێکی تر ئازار دەدرێت. ئاخر ئەو شاعیرە ساڵانێکی زۆر و تا مردیش، دژ بە دەسەڵاتی حکومەتە ستەمکارەکانی عێراق بوو. چونکە لەژێر ئاڵای ناسیونالیستی عێراقدا، ئەلنەواب زیندانیکرا و ئەشکەنجەدرا. لەهەمووشی ناخۆشتر کاتێک بەخاک دەسپێردرێت؛ ئاڵای عێراقی ناسیونالیستی و تائیفی و مەزهەبی

کۆنەپەرست دەدرێت بەسەر گۆڕەکەیدا. لەکۆتاییدا جێی ئاماژەیە کە مەزەفەر ئەلنەواب هەر بەتەنها شاعیرێکی جواننووس و هەستناسک نەبوو، ئەو جگە لە نووسینی شیعر و ڕەخنە، سیاسیش بوو و هەروەها هونەرمەندێکی شێوەکار و دەنگخۆشێکی بەبەهرەش بوو. دوا قسەم ئەوەیە؛ بە مردنی ئەلنەواب ئەوەندەی زیان لە بزووتنەوەی ناسیونالیزمی عەرەبی کەوت، یەک لە سەدی ئەوە زیان بە بزووتنەوەی کرێکاری عێراق و بزووتنەوە ڕادیکاڵە کۆمۆنیستییەکەی نەکەوت!

عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)
ئایاری ٢٠٢٢

تێبینی : بۆ زانیارییەکانی نێو ئەم کورتە نووسینە سوودم لە گەلێ سایت و پەیجی عەرەبی وەرگرتووە.

چیرۆک/ شەقامە بازنەییەکان -12-ی کۆتایی… ڕەسوڵ بەختیار

هەندێک ئافرەتی بەتەمەن هەن، تا ئێستاش لەژیاندا ماون و باسیان لەوەدەکرد، کە " هەندێک ژن هەبوون، هەرگیزا و هەرگیز بازنەی دوومیان نەبینی، تەنیا لەبازنەی یەکەمی بەرزدا لەناو ماڵەکانیان سەیری دەشتاییەکانیان دەکرد.
ئەو ئافرەتانە ئێستا نەوەکانیان گەورە بوونە، زۆر جار دەڵێن، لەوەتەی بەرزایی بازنەی چۆڵ بووە، ئەو بەرزاییە بەهەمان شێوەی کۆنی دەرناکەوێ، ئێمە دەمانەوێ ڕۆژانە پیاسە لەوێدا بکەین، کەچی ئێستا دوور کەوتینەوە، زۆر بەکەمی و بەرێککەوت دەچینە بەرزاییەکانی بازنەی یەکەمی شەقامە بازنەییەکان.
زۆربەی ئەوانەی لە بەرزاییەکانی شەقامە بازنەییەکان بوون، بە ئێستە خەڵکی شوێنە دوورەکانی ئەم بەرزاییەن، کەچی بەشێکیان نکۆڵی لە ئەسڵی خۆیان دەکەن و خۆیان بە نەتەوەیەکی دیکە دەزانن، بە بێ ئەوەی هۆیەکی بنەڕەتی هەبێ، زۆر جاریش خۆیان وا دەنێن ئەوان بنەڕەتی ئەو شەقامە بازنەییانەن، هەرچۆنێک بە دۆخ و ڕۆژگار زوو زوو کودەتا بەسەر یەکدا دەکا، دووبارە ئەوانە خۆیان دەخیلی خزمە

نزیکە و دوورەکانی ئەسڵی ناوچەکان دەکەن.
با بگەڕێنەوە ئەسڵی مەسەلەکە، لەدوای راپەڕین، وەکچۆن زۆر شت گۆڕا بەو شێوەیەش کرانەوە لەزۆربەی شتەکان هاتە ئاراوە، ژنان و کچانیش بەشێوەیەکی دیکە گۆڕانکاری بەسەر ژیانیان هاتە ئارا، وەکچۆن کاتێک زانکۆیان گواستەوە بۆ سێیەم بازنە، گۆڕانکارییەکی گەورە لەسەر ژیانی خەڵک هاتە ئارا، پێیان سەیر بوو کچ و کوڕ لەگەڵ یەکتردا پیاسە دەکەن، لەدوای راپەڕین، زۆرێک لەکچانی یاخی بەمانا چالاکوان و رۆژنامەنووس پەیدابوون، نەک ئەو ئافرەت و کچانی لەهەناوی حزبەکان دەرچووبە، ئەوانە تەنیا وەک بووکەڵەیەک رێکخرا بوون، تا ژمارەی ئەندامانیان لەنێو حزبەکانیان زۆرتر بکەن.
ئەو کچ و ئافرەتانەی یاخی بوو بوون زۆربەیان لەلایەن برا و کەسەکانیانەوە، بەبیانووی پاراستنی شەرەفیان کوژران، بەشێک لەوانەی لەژیاندا مان، هەندێکیان وازیان هێنا یان چوونە هەندەران، یاخود شوویان کرد، ئەمە وەنەبێ کۆتایی پێهاتبێ، بەڵکو لەهەر قۆناغێکدا کچان و ژنانی دیکە دەهاتنە ئارا، ئەمجارەیان بەگوڕ و تینێکی دیکە، بەشێکیان زۆر بەنەزانانە کاریان دەکرد بۆیە زوو زوو لەخشتە دەبران، ناو و ناتۆرەکی دیکەیان بەسەردا دەچەسپاند.
لەلایەکی دیکەوە کچان هەردەم چیرۆکێکی تایبەتیان هەبوو.
بەگاڵتەوە بەهاوڕێیەکەی دەگوت: دەزگیرانەکەت، نا نا خۆشەویستەکەت، لەوانەیە لەم نزیکانە ببەتە دەزگیرانت، ماوەیەکی زۆر بەدواوەم بوو، رۆژێکیان لەرێگەی بازار، هەرچی راز و نیازی هەبوو درکاندی، وشەکانی ئەوەندە بریقەدار بوون، هەموو کچێکی هەرزەی فریوو دەدا.
هەموو ئەو گۆرانییانەی بە غەریبی، لەغەربیدا دەگوترێن، تەنیا بە چەند ساتێک مێشکت، رووحت، بیرکردنەوەکەت وەک جۆگەلەی ئاودێری، کێڵگەکان ئاو دەدا.
ئاوێک نازانێ بۆ کوێ دەڕۆت، بەڵام دەزانی سەرچاوەیەکە بۆ ژیان، بۆیە بەو دەشت و دەرەدا هەنگاو دەهاوێ.
لەبارانێکی زۆر و بەڕێژنە، زۆرجاران ماڵی هەژاران ئاو دەیبا، بەپێی سەرچاوە ئاینییەکان، ئەمە تۆڵەی خۆی دەکاتەوە، یان دەیەوێ، هەرچی بوونەوەر و گیا و گەڵێک هەبێ ئاوی بدات.
- تۆ پەیوەندییەکم بۆ بدۆزەوە، لەنێوان ئەو قسە باق و بریقانە و ئەو کەسەی باسی لێوە دەکەین.
هیچ وەڵامێکی نەدایەوە، چەند بابەتێکی لابەلای باسکرد و خواحافیزی کرد.
کاتێک تەنیا مایەوە هەرچی ئەو باس و خواسانەی بوو بوونە یاد، وەک

شریتەکی سینەمایی دەهات و دەچوو، لەهەندێک یادەوەری هەڵوەستەی دەکرد، بەتایبەت ئەو ساتانەی لەدەرەوەی وڵات لەگەشت دابوو، جوانی و لەنجە و لاری کچەکان دڵی هەموو گەنجێکی دەبرد، کاتێ بەوێدا تێدەپەڕین.
کوڕ و پیاوانیش ئێستا وەک جاران نەماون بەشێک لەوانەی خۆیان بەشاعیر و نووسەر دەزانن بەشێکیان هەردەم لەنێوەندی باڕ و یانەکان کەوتوون.
لەگەڵ پێکی یەکەم دەستی بەقسان کرد، وەک ئەوەی لێن نەگەڕێ کەس قسەیەکی دیکە بکات، قسەکانی وا دەکرد، هیچ بوارێکی نەدەدا کەسیتر قسە بکات، تێگەیشتن لەقسەکانی کەمێک زەحمەت بوو، چونکە لەنێوەندی شەش وشە، چواریان دەیگوت: من...من، بۆیە کەسی دیکە وەڵامی نەدەدایەوە یان قسەی پێ بڕن، چونکە زۆربەی ئەوانەی لەوێ دانیشتبوون، هەمان سوخەتیان هەبوو، تا دەهات قسەکەری یەکەم، قسەکانی بەگوڕتر دەبوو، چونکە لەنیگاکان هەستی بەوە دەکرد، ئەو تەنیا دەیەوێ خۆی قسە بکات، دەیزانی هەمووشیان گاڵتەیان بەقسەکانی دێ، باشبوو، کە دەیویست پێکی دووەم هەڵدا،، یەکسەر یەکێکی دیکە هەڵدایەوە و گوتی:دەزانیت بەتامت کرد و بوار بەکەس نادەیت کەسێکە دیکە قسە بکات.
لەم کاتەدا هەناسەیەک وەبەر هەموو ئەوانە هاتەوە، کە لەو هۆڵەدا دانیشتبوون، بۆیە دەڵێم هەموو هۆڵەکە، چونکە هەمووان گوێگری ئەو بوون، دەنگی بەپێی ریتمی وتاردانەکەی بەرز دەکردەوە.
یەکێک بەهەمان گوتار ئەو هەڵیدایەوە : تۆ باس لەتەکنیکی چیرۆک و شیعر و رۆمان دەکەیت، کەچی خۆت لە چیرۆک و رۆمان و شیعرەکانت، هیچ کام ئەو تەکنیکەی تیادا نییە، کەچی فیستقاڵەکان ئەوە دەستنیشان دەکەن بۆ هەڵسەنگاندن.
کابرای یەکەم پێک کاتێک ئەو قسانەی دەبیست، چووەوە نێو خۆی، وەک ئەوەی لەوەدا نەبێ.
ماوەیەک هۆڵەکە بێدەنگ بوو، هەر کەسێک خەریکی خواردنەوەی خۆی بوو، بۆیەش کەسێک نەدەدوا، نەوەک قارەمانێکی دیکە لەو هۆڵەدا پەیدا بێت.
“قارەمان ئەو جۆرە شوێنانە هەر تا کاتژمێرێک بێ دەکەن”، ئەمە قسەی یەکێک بوو تا لەیەکێک لەمێزەکان دانیشتبوو، ئەو بەچرپەوە، بەگوێی هاوڕێیەکەیدا دەچرپاند، دیار بوو ئەویش داوێ تکرابوو، بۆیە زیاتر لەسەری نەڕۆیشت.
لەو بێدەنگییەدا لەناکاو بوو بەهەرا، دوای ئەوەی دوو کەس چەند جوێنێکیان بەیەکتەدا، چەند پیاوماقووڵێکی یەکێک لەبوارەکان کەوتنە نێوانیان، هەردووکیان لەتەک یەک دانیشاند، پێم سەیر بوو،

مەی خوارەکان ئەو جۆرە دەمەقاڵێیان لا ئاسایی بوو، ئەگەر بتەوانییە رووخساریان،هەستت بەوە دەکرد، پێیانخۆشە جوێن بەیەکتە دەدەن، بۆیە هەریەک لەلای خۆیەوە منگە منگی دەهات، پێدەچوو ئەو منگە منگە پەیوەندی بە بابەتە رەخنەییەکانەوە هەبێ، کە لەرۆژنامەکاندا سەبارەت بەشیعر بڵاودەکرێتەوە.
لەم کاتەدا کابرا مۆوزیکژەنەکە خۆی بەژووردا کرد بینی هەموو بەدەنگن، کەچی ئەو، هاواری کرد، ٔ”گەڕانی بەڕێن وەک ئەوەی دوا ساتە””، دەستی میوزیک ژەنین کرد، بەعودەکەی میوزیکەکی لەدا و هەر بەخۆی شیرین ئەمەڵە بەهارەی دەگوتەوە”، مەی خۆرەکانیش وەک ئەوەی هیچ نەبووبێ، لەدوایدا دەیانگوتەوە.
لەسەرەتای هەشتاکانی سەدەی بیستەم کاتێک زانکۆ گوازرایەوە بازنەی سێیەمی، شەقامە بازنەییەکان، ئەم دەڤەرە جۆش و خرۆشێکی دیکەی بەخۆیەوە بینی، رژێمیش هەتا دەکات، تەنگی هەڵدەچنی بەخەڵک، قوتابییانی زانکۆ زۆربەیان خەڵکی شەقامە بازنەییەکان نەبوون، بەڵام خۆشەویستیان بۆ بازنەکانی نیشتمان، لەناکاو دەستیان بەخۆپیشاندان کرد، زۆرێک لەکوڕان و کچان کەوتنە زیندانەوە،
ئەم خۆپیشاندانانە وایان لەخەڵک کرد، هەموو تێڕوانینەکانیان سەبارەت بەزانکۆ بگۆڕن، لەبازنەکان بەهەموو شێوەیەک هاوکار بوون لەگەڵ قوتابییان هەرچی بیانویستبایە بۆیان دەکردن، پێشتر زۆر بەکەمی خانوویان دەدا بەکرێ، کەچی لەپاش ئەم هەڵوەستەیان لەزۆربەی رووەکان شتەکانیان بە دەستەبەر دەکردن، هەیەک نەما تا هەموو لایەک بەیەکتر ئاشنا بکرێتەوە.
هەر لەو سەردەمە گەڕەکێک بەناوی ناچاری لەپشت بازنەی سێیەم هەبوو، ئەم گەڕەکە لەخەڵکی هەژار و بەدەرتان پێکهاتبوو، هەر یەک لەلای خۆیەوە چەند هەدە خانوویەکی بەقوڕ دروستکرد بوو، خێزانەکان لەوێدا دەژیان، ماوەیەک بوو شارەوانی لەدەوری ئەو گەڕەکەدا دەسوڕایەوە، بەخەڵکەکەی دەگوت: ئەوە سەرپێچیتان کردووە، هەر کەس بەئارەزووی خۆی خانوو دروست دەکات لەماوەیەکی کەمدا زیاتر لەهەزار خانووی قوڕ دروستکراوە، ئەمە پێچەوانەی یاسای شارەوانی و یاساکانی حکومەتە.
رۆژ بە رۆژ خانووەکان قوڕەکان زۆرتر دەبوو، شارەوانی و دەزگاکانی حکومەت سەریان سوڕما بوو، بەرۆژ ناوچەیەک چەڵەوانی بوو، بە بەیانی، کە دەهاتنەوە زیاتر لەبیست خانووی لێ دروستکراوە، هەروەها خێزانەکانیش تیایدا دەژیان.
ئەم کردەیە رۆژ بەرۆژ پەرەی دەسەند تا بووە گەڕەکێکی گەورەی بازنەی سێیەم.
شارەوانی چەند جارێک ئاگاداری خەڵکەکەی کردەوە تا ئەو خانووانە

جێ بهێڵن، تا بڕووخێندرێ، بەڵام کەس گوێڕایەڵی ئەو قسانە نەبوو. پاش ئەو هەموو کێشە و بینەوبەردەیە، ئەنجوومەنی راپەڕاندن و پارێزگای هەولێر بەشەفێک و گرێدەر و پۆلیسەوە چوونە گەڕەکی ناچاری دەوری ئەو گەڕەکەیاندا و فەرمانیان دەکرد ئەم گەڕەکە بڕووخێندرێ، لەباتی هەر خانوویەک گەڕەکێکی دیکە بەناوی گەڕەکی “حی سەدام” دروست بکرێ، خەڵکی گەڕەک بەکەی گشتی رازی بوون.
تەنیا یەک کەس ڕازی نەبوو، ئەندامانی ئەنجوومەن و شارەوانی خەڵک زۆر داوایان لێکرد، بەڵام رازی نەبوو، بەیە بە ماوەی چەند ساڵێک ئەو خانووە بەتەنیا مایەوە، تا مردیش خانووەکە وەکخۆی مایەوە، کاتێک کۆچی دوایی کرد، ئینجا خانووەکەیان رووخاند.
ئەمەو چەندان کێشەی دیکە لەو سەردەمەدا بوونی هەبوو، زۆربەی ئەو چیرۆک و ڕووداوانە ونبوون لەچاوان

چیرۆک/ بیست و چوار سەعات… نەوزاد بەندی

چومە ناو ئوتومبیلەکەم ، پێش ئەوەی سلف بگەڕێنم ، بەم دەرکەوت جزدانی بەربەخەڕەکەم لە چەکمەجەی مێزی دوکان، لە بیرچووە ..ویستم دابەزم و بگەڕێمەوە بۆ دوکان ، بەڵام هەستێک پاڵی پێوە نام ، کە نەگەڕێمەوە ..چی ئەبێ ئەگەر چەند سەعاتێک بێ بێ پارە بەسەر بەرم ..سەدان و ڕەنگە هەزاران کەس هەبن بێ ڕۆژ و هەفتەیش گیرفانەکانیان بەتاڵ بن ..دنیایش وێران نابێ و زەوی شەق نابێ ..زەنگی مۆبایلەکەم لێ ًی دا ، نوسینگەی وەزیر بو ، یەکسەر دایخستەوە ، بۆ ئەوەی من تەلەفۆنی بۆ بکەم ، چونکە من ئیشم بەوانە نەک ئەوان ئیشیان بە من بێ ..یەکسەر زەنگم بۆ کردن ، وەڵامی دایەوە و پێیوەندییەکەمان پچڕا ..نامەیەکم لە کۆمپانیای مۆبایلەوە بۆ هات ، ئاگاداری کردمەوە کە باڵانسی حیسابەکەم دابەزیوە و ناتوانم لە گفتوگۆ بەردەوام بم ..لە نزیکترین فرۆشگا ، (کارتێکی مۆبایلم بەرێ ..)

- (پێنجی یان دەیی ؟؟)

بیرم کەوتەوە جزدانی پارەم لە یاد چووە و پارەم پێ نییە ،

(ئـا .. ببـوورە .. ببـوورە ..) بە كەمێ شەرمەزارییـەوە چوومە دەرەوە ، فرۆشیارەكە هەستی بە دەستم كرد كە بەدوای شتێكـدا ئەگەڕا لە گیرفانەكانمـا و .. تێگەیشـت كە ڕەنگە جزدانم لە بیر چووبێ ، بە دوامدا هات و ..وتی : (وەرە ..وەرە .. كـاكە گیـان ! خۆ سەری دنیـا بە پـوش نەگیـراوە ..وەرە ..كـارتەكە ببـە و دوایـی پـارەكەی بێنە ..ئەزانـم ، جزدانت ون كردووە ..)

- (نا .. نا .. گیانەكەم ..سوپاس ..تۆزێكی تر دێمەوە ..)

لە ژیانمدا نەمتوانیوە لە هەڵوێستێكی وادا ، خۆم ببوورم و شتێكی لەو جۆرە قبوڵ بكەم ، هەرچەند كابرای فرۆشگە وتی : (وەرە ..بـرا .. ئەمڕۆ جـزدانی تۆ ئەدزن ، سـبەینـێ هـی ئێمە ئەدزن .. خۆ شارەكە جۆرەها باندی دز و درۆزنی تێ ڕژاوە …)
نەمتوانی لەوە زیاتر كات بەفیڕۆ بدەم ، سەرنجم دا لەوبەری شەقامەكەدا فەرهاد سێ بەچوارم بینی ..بەخوا ڕێكەوتێكی باش بوو ، ئێستا مۆبایلەكەی لێ وەرئەگرم و مەسەلەی نوسینگەی وەزیـر ئەبڕێنمەوە ..فەرهـاد سـێ بەچـوار تۆزێـك حەزی لە گەورەكردنـی قسـە و دیاردەكـان بـوو ، بۆ نمـونە لەبەردەم سـەمونخانەیەك ئەتـبینی ، دوای دوو ڕۆژ ئەیـوت : بە ڕای تۆ ئەوو ڕۆژە چەند سەمونم كڕی ؟ .. ناچاری ئەكردی پێی بڵێَی : چەند ؟ ئەیوت : دووسەد سەمون …هەر وازی نەئەهێنا ، ئەیپرسی : ئەزانی بۆ ؟ ناچاری ئەكردیت بپرسی : بۆ ؟ ئەیوت : چل و پێنج میوانم هەبوو ..
جارێكیان وتمان حاجیەكان بەرما□□ی دوو ن□ف□ریان هێناوەتەوە ..ئەو لچێكی هەڵقورچاند و ..وتی : بەرماڵەكەی ماڵەوەم چەند بە چەند بێ ؟ ..وتمان : چەند بە چەند ؟ وتی : سێ بە چوار ..
لەو ڕۆژەوە بوو بە فەرهاد سێ بە چوار ..
كە فەرهاد سێ بە چوارم بینی ، ئاهێكم پیا هاتەوە ، هاوارم لێكرد ، ڕاوەستا .. ئاوڕی دایەوە ، وتی : ماڵت ئاوا بێ ! وامئەزانـی لە وەكـالەتی موخـابەراتی ناوەنـدی ئەمەریكـاوە ئیعازم پێدراوە ..
وتم : ئەو مۆبایلەتم بەرێ … وتی : كامەیان ؟ ئایفۆنەكە یان گالاكسی□كە ؟ سۆنی ئەرێكسۆنەكە یان گڕلاكسی نۆتەكە ؟ ئەتەوێ بە خەتی ئاسیا قسە بكەی یان كۆڕەك یان زەین یان عێراقونا ؟
وتم : بە ئارەزووی خۆت ..
لە ڕێگا ، زەنگێكم بۆ هات ، كوڕە بچكۆلەكەم بوو ،

- (بابە ..دەفتەرێكی ڕەسم و دەستەیەك ماجیك ..)

▪ (بەسەر چاو ..)
لەبەردەم نزیکترین پەڕاوگەدا ، ئوتومبیلەکەم پارک کرد ..کە فرۆشیارەکە دەفتەری وێنەکێشان و ماجیکی بۆ پێچامەوە ، جا بیرم کەوتەوە کە موفلیسم ..ئەوسا بە دوای بەهانەیەکا گەڕام بۆ ئەوەی شتەکانی لێ نەکڕم ..

▪ (ئەم دەفتەری ڕەسمە لەوە ئەچێ لاپەڕەکانی باش نەبن ..)
▪ (باشترین جۆرێتی ..ئەشیاکانی ئێمە هەمووی مارکەن)
▪ (بڕوا ناکەم .. !)
▪ (ئارەزووی خۆتە) فرۆشیار ڕووی گرژ کرد (بە زۆر پێت نافرۆشم ..)
▪ (ببوورە ..)

بە پەنجە گەورەم چەناگەم خوراند و بە جوڵەیەکی میکانیکیی چومە دەرەوە ..
کوڕە ناوەنجییەکەم قەت داوای هیچی لێ نەکردووم ..هیوادار بووم ڕۆژێکیان داوای شتێکم لێ بکات و بۆی جێ بە جێ بکەم ، لە دوا ترافیک لایتا ، زەنگێکم بۆ هات ، تەماشا ئەکەم کوڕە ناوەنجییەکەمە ..

▪ (با بە)
▪ (بەڵێ)
▪ (زۆر حەزم لە پیتزایەکە لەگەڵ کۆکا کۆلایەکی سعودی ..)
▪ (باش)

گەڕامەوە بۆ ناوەندی شار .. پیتزایەکی بەناوبانگ هەبوو ، خەڵکێکی زۆری تێ وروکا بوو .. چەند سەیرە ئەو خەڵکە خواردنی دەرەوە بە پێشکەوتن و ڕۆشنبیریی ئەزانن.. ڕۆژی دواتر لەسەر کار ، باس لە ڕیستۆرانتێک ئەکەن کە نەفەرێک بە بیست دۆلار نان ئەخوات و بوفیەکەی کراوەیە .. ئینجا بە شانازییەوە ئەڵێ : تەبعەن ، براتان تەنها گۆشتی بە ڕووتی خواردووە .،تەنها گۆشت .. ئاخر تاوان نییە لە بوفیەی کراوەدا خۆت بە برنج و قۆڕیاتەوە سەرقاڵ بکەی ؟
ڕوخساریان سوور هەڵگەڕاوە و .. چەوریی خوێنیان بەرز ئەبێتەوە ..ئیتر کلینیک و قاوشەکانی بوژانەوەی دڵ پڕ ئەبن لەو مرۆڤە پێشکەوتووانە ..لەو مرۆڤە ڕۆشنبیرانە ..

▪ (مامۆستا چۆن خزمەتت کەم ؟) شاگردێکی پیتزاکە لەبەردەمما ڕاوەستا بوو ..
▪ (نا .. هیچم ناوێ ..) بیرم کەوتەوە جزدانم لە بیر چووە (تەنها ڕۆژنامەنووسێکم و ئەمەوێ ڕاپۆرتێک ئامادە کەم ..سەبارەت .. سەبارەت ..)

شاگردەکە بە پڕتاو ڕایکرد بۆ لای وەستاکانی ..بە چرپە هەندێک قسەی لەگەڵدا کردن و ئاماژەی بۆ من کرد .. چەند وەستایەکی پیتزا بەرەو ڕووم هاتن ..یەکێکیان دەم بە خەندە بوو ..ئەوەی تریان ڕووی گرژ بوو ..سێیەمیان زۆر ئاسایی بوو ..

- (کاکە گیان ..ئێرە جێگای ڕاپۆرت و ماپۆرت نییە) وەستا ڕووگرژەکە وای وت ..
- (ئەگەر پرسیارێک یان ڕوونکردنەوەیەکت ئەوێ ، ئامادەین یارمەتیت بدەین ، لە خۆتەوە ڕمڵ لێ مەدە ..) وەستا زۆر ئاساییەکە وای وت ..
- (ئەم پیتزایەی ئێمە وەکو جگەرە وایە ، یەک پارووی بخۆی ، ئاڵوودەی ئەبی …وەرە یەک پارووی لێ بخۆ ..) وەستا دەم بە خەندەکە وای وت ..
- (پیتزای ئێمە ستاندەرە .. مواسەفاتی ئیتاڵیە و ..،هەموویشمان سنورداشی ئیتاڵیاین) وەستا زۆر ئاساییەکە وای وت
- (ئ□م□ □□زنامە تەنها بۆ نانخواردن بەکاردێنین ، چونکە سفرەی نایلۆن باش نیە) وەستا ڕوو گرژەکە وای وت ..
- (لە ماڵەوە چەند کەسن ، با ئەوەندە پیتزات بۆ بپێچینەوە تەنها بۆ تەجروبە ..) وەستا دەم بە پێکەنینەکە وای وت ..
- (ئەگەر پارەت پێ نییە ، تێرت ئەکەین ، واز لە فێڵی ڕۆژنامە و شتی زل بێنە ..) وەستا زۆر ئاساییەکە وای وت ..

کە لە فرۆشگای پیتزا چوومە دەرەوە ، مۆبایلەکەم ئۆف کرد .. بۆ ئەوەی ئیتر پێشوازی لە هیچ پەیوەندییەک نەکەم .. چونکە مر□ق ب□ بێ جزدانەی بەر باخەڵ ، بەکاری هیچ شتێک نایەت ، خۆ ئەگەر هەوڵیش بدات ئەرکێک جێ بە جێ بکات ، ئەبێتە گاڵتەجاڕ .. ئەبێ چەند کەس لەم شارەدا بەردەوام جزدانەکانیان بەتاڵ بێ ، بە جۆرێ نەتوانن بچوکترین پێداویستی مناڵەکانیان جێ بە جێ بکەن ..چەند بن ئەوانەی کە بە ئاخ و داخەوە بە بەردەم دوکانی پیتزا و پەڕاوگەکاندا ڕەت ئەبن و مۆبایلەکانیان ئۆف ئەکەن .. ناتوانن ماجیک و دەفتەری ڕەسم و پیتزا ببەنەوە بۆ ماڵەوە ، لە دەرگا دەدات ، مناڵەکان نایەن بە پیریەوە .. ئەزانن هیچ شتێکی بۆ نەکڕیون .. ڕوخسارێکی سارد و سڕ و مردوو ئەبینن ، کە هەموو نیشانەکانی پەشیمانی لە ڕوخساری□دا ه□ک□□راون ..ئ□ک□ر□ بوتر□ مر□ق ب□ بێ جزدانەی بەر باخەڵ ، ناتوانێ وەک پێویست لە دەرگاکان بدات .. لە دەرگاکانیش بدات ، پەشیمانیی یەخەی

ئەگەر ..مەبایلەکەیشی وەک چەکوشە وایە ، بەردەوام سەری ئەکوتێتەوە ، لەگەڵ هەر زەنگێکدا ، ئەم لایەکی وشک ئەبێ ..
(باشە .. بۆچی پەیکەرە بۆ جزدانەی بەر باخەڵ دروست ناکەن ؟ بۆ ئەوەی حوکمەت ببینێ ..وەزیرەکان .. پەرلەمانتارەکان .. دەوڵەمەندەکان و ..دەست ڕۆیشتووەکان ، ببینن ..ئەوانەی کە بە ماوەیەکی کورت ، باڵەخانە و تاوەر و ساختمان و ڤیللا دروست ئەکەن ..پێویستە هەموو ئەو کەسە ڕۆشنبیر و پێشکەوتووانە ئەو پەیکەرە ببینن ، ئەوانەی بەردەوام لە چێشتخانەی پێنج ئەستێرە خەریکی بوفیەی کراوەن ..ئەوانەی کە تەنها گۆشت ئەخۆن .. کە پێیان جۆرەکە لە جۆرەکانی کەرەتیی ، ئەگەر بەجگە لە گۆشت ، شتێکی تر بخۆن ..ئەوانەی کە بەردەوام داد و بە دادیانە لە بەرز بوونەوەی ڕێژەی هیمەگەڕبین لەناو خێڵەکە سوورەکانیاندا .. پێویستە هەموو ئەوانەی کە کەل و پەل و ئوتومبیلی مارکە ئەکەن ، ئەو پەیکەرە ببینن .. بۆ ئەوەی بەیان دەربکەوێ ، کە جزدانی بەرباخەڵ ئەوانی کردووە بەو کەسە .. ئەگەر لەیان ون بێ ..یان لەیان بدزرێ ..یاخود لەیان بسەنرێتەوە ، ئەبێ توشی چ نەهامەتییەک بن ..)
(پێویستە ماددەیەکی تازە بخرێتە ناو دەستوورەوە ، بە پێی ئەو ماددەیە ، هەموو مانگێک ، بیست و چوار سەعات ، جزدان لە سەرۆک وەزیران و وەزیرەکان و پەرلەمانتاران و پیاو ماقوڵان و ڕۆشنبیرە گۆشتخۆرەکان بسەنرێتەوە .. بۆ ئەوەی بزانن لەو وڵاتەدا ، سەدان و هەزاران کەس هەن هەشتا نەگەیشتونەتە قۆناغی هەڵگرتنی جزدان .. هەشتا جزدانەیان نییە ..چەندن ئەو منداڵانەی کە هەشتا پیتزایان نەخواردووە ..چەندن ئەو منداڵانەی هەشتا نەبوونەتە خاوەنی ماجیکی ڕەنگاو ڕەنگ ..)

- (باوکە … ئەوە بۆ ئەگریت ؟؟)

گەیشتبوومە ماڵەوە ..

- (هیچ نییە ..مەشوولەیەک خۆی کرد بە چاوما ..)

ئیتر پێکەنینەکی دەسکردم نیشان دان ، کە لە هەموو شتێک ئەچوو ، لە پێکەنین نەبێ …

تێبینی : ئەم چیرۆکەم لە 25/1/2014 دا نوسیوە .

Nawzad Bandy

25/1/2014

بۆ شۆڕشگێڕانی باکور و ڕۆژهەڵات و شوێنی تریش؟... زانا ڕەزاق

یەکەم پێویستە ئێوە ئەگەر هەماهەنگیتانیش لەنێوانتان نەبوو، پێویستە ڕەخنەی بنیاتنەر لەیەکتری بگرن نەک شێوەی تر ،چونکە شێوەی تر زیان بە هەمووتانە خەڵکەکیش لەنێو کوردستان بەهۆی ئەمەوە لێتان دووردەکەوێتەوە ،یانی ئێوە یەکتری ناشرین دەکەن ئەمەش خەڵک ئەم شێوازە دەبینێت لەبەر ئەوەش بۆتان زیانە .

دووەم پێویستە ئێوە زۆر خۆتان مەکەنە دوژمنی کوردەکانی دژی ئێوە شەڕ دەکەن یانی ئەوانەی لەگەڵ دوژمن و داگیرکەر دەن ئاوا زۆر هەستیاربن لەگەڵیان چونکە داگیرکەر ئەمە بە مەبەست و ئامانجی ئەوە دەیکات کە ئێوە و ئەوان بکاتە دژی یەکتر هەر بەیەکتریش خەریکبن.

سێیەم چەندی پێتان بکرێ ئەو کوردانەی ناو وولاتەکە کە ڕۆشنبیرن هەروەها خاوەن پێگەی کۆمەڵایەتین لە خۆتان نزیک بکەنەوە دواتر پێویست ناکات بیکانکەنە دوژمنی خۆتان، پێویستیشە لە هۆکارەکانی ئەوانە بکەڵێتەوە دواتر بەهۆی هۆکارەکانیان لەخۆتان نزیکبکەنەوە هەم خاوەن پێگەکان هەمیش ئەوانەی ڕۆشنبیرن یانی سەرڕەمەکانی کورد و نەتەوەی تر لەنێو کوردستاندا.

چوارەم پێویستە هەموو حزبەکانی کوردستان لەهەر پارچەیەک (هەرچەندە لای من پارچە و شت نیە یەک کوردستان هەیە بەڵام بۆ ئەوەی ڕوون بێت). لەو پارچە لەنێوان لایەنەکان ململانێی تەندروست هەبێت نەک هێزێک لە پارچەیەک هێزێکی تر لە پارچەیەک ململانێیان هەبێ ئاوا و ئەگەر ئەوە دەتوانێ کورد لە هەموو بەشەکانی سەرکەوتووبێت ئاوا باشنیە و پڕە لە زیان بۆ کورد داگیرکەرانیش هەر ئەوەیان دەوێت.

پێنجەم ئەوە پێویستە ڕۆشنبیرانێکتان هەبێ خەڵکی حکومەتی

داگیرکەرەکە هۆشیار بکاتەوە لەڕێگەی پێدانی زانیاری زیاتر کە ئەوە داوای مافی کورد و نەتەوەی تری کوردستان دەکەن وەکو ئەوان مرۆڤن خاوەن ماف و ژیانێکی باشن.

شەشەم هیچ کات بیر لە شەڕەی یەکتری نەکەنەوە بەهیچ شێوەیەک چونکە ئەمە پیلانی دوژمنانی کوردستانە و کاریگەری خراپیشی ماوەیەکی زۆر دەمێنێت ئەگەر سەیری مێژووی ڕابردووی دوور ڕابردووی سالانی پێشووی زۆر وولات بکەی ئاوا بۆتان ڕوون دەبێتەوە ئەمە هەمووی پیلانە خەلک و سیاسیەکانی ئەو وولاتانە پێوە خەریک دەکات.

حەوتەم وەکو نشتیمانیانە بیربکەنەوە هەرچەندە ئەوە ئاوان یانی هەموو نەتەوەکانی کۆمەلگای کوردستانی خۆتان بەخاوەنی ئەوانیش زیاتر بزانن هەلوەستتان هەبێ کە کرداری خراپ دژی ئەوانیش کرا.

هەشتەم باشبوونی کۆمەلگای کوردستان بەشی باشوری ئەوا ئەوەش کاریگەری زۆر باشی بۆ شەڕەش و خەباتەکەی ئەوەش هەیە خراپیشی کاریگەری خراپی هەیە کاتەکیش میدیای دەسەلاتدارانی ئەو وولاتانە خراپی باشور دەگوازنەوە بۆ هە نیە؟!

نۆیەم پێویستە ئەوە شەهیدەکان وەک شەهیدی نشتیمان بەجیاوازی بەهی خۆتان بزانن لە ئێستاوە کۆمەلگای ئەوە دابەشی ئایدۆلۆژیی و شتی تر نەکەن ئەمە زۆر خراپە بەلکو وابکەن خۆتان بە نوێنەری هەموویان بزانن بێ جیاوازی.

دەیەم هەر لە ئێستاوە حکومەتێکی بچوکتان هەبێ لە هەموو بوارەکانیش بە پسپۆڕی جیاوازییەکانەوە خۆتان لەڕابەهێنن.

دواتر هەم لەنەو خۆتان هەمیش بە حکومەتە بچووکەکە وابکەن کە پلەندی بە ئاست و تواناکان هەبێ بەپێی پلەبەندیش بچنە پێش.

ستایشی سەبەرە بەرزەکە… شیعر:

محمود درویش- وەرگێڕانی : پشکۆ ناکام

تا ئەم خەڵکە
جارێکی تر تۆبە ئەکا
و
خۆکوشتنەکەم ڕوون ئەبێتەوە
تا (ڕۆم)ەکان ئەگەڕێنەوە
تا پاسەوانی تەلبەنگەکانی قەڵاکەمان وەدەرئەنێین
و
کۆڵەکەی پاپۆڕەکە ئەشکێ
تا لە شەقامی بازرگانی شەرەف
چەپڵە بۆ ” ئەتک کردن”ی ئافرەتەکانمان لێ بەین
ساتێک بنوو ، خۆشەویستم .. بنوو
تا بمرین
ئەوە ساتی : هەرەسە
ئەوە ساتی : ڕوون بوونەوەمانە
ساتی مەتەڵ ئاسای لەدایک بوونی ڕۆژە
کوڕی دایکم ، چەن تەنیا بوویت
کوڕی زیاتر لە باوکێک
........چەن تەنیا بوویت

گەنم تاڵە لە بێستانەکانی ئەوانی ترا
و
ئاو سوێرە و هەور پۆڵا
و
ئەم ئەستێرەیە زام هێنەرە
و
ئەبێ بژیت..و هەر بژیت
و
لە بەرامبەر دەنکێ زەیتون
پێستی خۆت بەیت
…چەن تەنیا بوویت…
هیچ شتێ نامان شکێنێ ،
ب□ تەواوەتی غەرق نابیت

لەو خوێنەی تیامانا ماوە
با بچینە ناو ڕۆحی ئابڵۆقەدراوی
شوبهان و هەتیوەکان
تۆ: کوڕی هەوای نەلەقیو “ڕەق”
کوڕی: یەکەم زمان پژانی دوورگە کۆنەکان
کوڕی خانمی دەریاچە دوورەکان
کوڕی پارێزەر لە هەڵەی پێشینان
و
لە ڕووخسارە ڕەقەکەیا
بروسکە یان کۆترێک وێنا ئەکا

گۆشتم لەسەر دیوارەکان
گۆشتی تۆیە ، کوڕی مام
لەشێک بۆ تاریکایی
و
ئەبێ " بێ رێگا" هەنگاو بنێیت
لە پشتەوە ، یان ل□ بەر دەم
لە باکوور..لە باشوور
بە تەرازوویەکەوە هەنگاوەکان بنێیت
تا ئەوانەی باڵ بەستویان کردوویت
بتکێشن و بتبەن بۆ کۆگاکان
تا میوانەکان " شاناز"یت ببینن
چەن تەنیا بوویت..!!
چەن تەنیا بوویت. !!

کۆچێکی ترە
سڵاو و دوا وەسیەت مەنووسە
تۆ بەرز بوویتەوە
و
ڕووخانیش ، ڕووخا
جگە لە نا روونيەکی ڕەش لە تۆیا
هیچ دەریایەک نیە…
بچۆ ناو شتەکانەوە
تا شتەکان بچنە هەنگاوە حەرامەکانتەوە
سێبەرت لە دەرباری فەرمانڕەوا بکشێنەوە
تا وەک " خەڵات" هەڵنەواسرێ
و

سێبەرت تێک بشکێنە
تا نەیکەن بە فەرش ، یان بە تاریکایی

شکانیانیت…
چەن جار شکانیانیت
تا لەسەر قاچەکانت" عەرش" دروستکەن
لەگەڵتا بوون و ئینکاریان کردی و شاردیتیانەوە
سوپایەکیان بۆ دەستت دروستکرد
زیندانیان کردیت ووتیان : خۆت مەیە بەدەستەوە
فرێیان یایتە بیرەوە
ووتیان : خۆت مەیە بەدەستەوە
و
هەزاران هەزاران ساڵە
بە ڕوونا کی ڕۆژ
کا تێ “قەمە” کەت راکێشا
ئینکاریان کردیت
چونکە ئەوان جگە لە ” خوتبە و ڕاکردن “
..............چیتر نازانن
ئێستا : پێستت ئەدزن
ووریای سەر و چاویان و ڕەختەکەت بە
کوڕی دایکم ، چەن تەنیا بوویت
کوڕی زیاتر لە باوکێک
......چەن تەنیا بوویت

”””””””””””””“

MARS/2019

جیهانبینی من… زانا رەزاق

یەکەم بۆم گرنگ نیە کێ لەپارچەکان خەبات و شۆڕش دەکات گرنگ کورد بێت .
دووەم بۆم گرنگ نیە کێ حوکمڕانی پارچەکان دەکات ئەوەش گرنگ کورد بێت .

سێیەم دژی هەموو داگیرکەرانم هەموویان لەیەکسانن .
چوارەم لای من گرنگە کوردەکانی لەپارچەکان یەکگرتوو بن و لەسەر شتەکانیش ڕێکبکەون جا چۆن ڕێکدەکەون گرنگ نیە لەلام .
پێنجەم پێویست دەکات ئەوانەی ڕەخنەشۆڕشدەگرن لەپارچەیەک هەموو ڕەخنەو سەرنجیان بۆ کاتی پێویست هەلبگرن .
شەشەمیش ئەگەر پارچەیەک بەتەواوی مەترسی لەسەر نەما ئەو کات ئەتوانن ململانێ بۆ دەسەلاتداری بکەن .
هەوتەمیش زۆر گرنگە هێزە چەکدارەکان ببنە یەک هێز نەک لەهەر پارچەیەک چەندین هێز هەبێت .

تێبینی ئەوە بەپلەی یەکەم بۆ ئەو کەسانەیە لەمن نەگەیشتوون من لەپێشترو لەداهاتووش هەر ئاوام گرنگ بۆمن خاک و نشتیمانە لەژێر دەسەڵاتی کوردەکان نەک وەکو کەرکوک و ئەفرینی لێبێت.

تێبینی ئەوەشم لە مانگی ئازاری دوو هەزارو نۆزدە لە ئەکاونتم بلاو کردۆتەوە ئێستاش شتێک ڕوونتر دەکەم کە ئێمە خاکمان کوردستانە تەنیا هی کوردەکان نیە بەلکو نەتەوەی تریشی تێدایە یانی ئێمە خاکمان کۆمەلگای کوردستانییە

منداڵەکانی ئەمڕۆمان، هیوای داهاتووی کوردستانن… رەزا شوان

منداڵە خۆشەویستەکانمان جگەرگۆشەمانن، گرنگترین ژێرخانی ستراتیژی نەتەوەییمان، گەورەترین سەرمایەی راستی و بەنرخترین سامانی گەلەکەمانن، کە لە نەوت و گاز و زێڕ و گەوهەر و لە هەموو سامانێکی کە، گرنگتر و بەنرخترن.
منداڵەکانمان نەوەی ئەمڕۆن و هیوای داهاتووی کوردستانن، لاوان و ژنان و پیاوانی داهاتوون، بڕبڕەپشت و بەردی بناغەی ک□□ک□کانی گۆمەڵگای داهاتووی کوردن.
منداڵەکانمان تۆوی ژیان و مانن، رووب□ک ئاسایی ساڵ لە دوای ساڵ گەورەتر دەبن، دەبنە شۆڕە نەمامی ت□□□ و ناسکی هیوا و

ئومێدمان، تا زیاتر بایەخ بەم شوولکە نەمامانەی ئەمڕۆمان بدەین، تا زیاتر خزمەتیان بکەین، جوانتر دەسکێن، باشتر چرۆ و گەڵا وگوڵ دەکەن، زیاتریش بەر دەدەن. دەبنە کەڵەداری بەهێز و ڕەگ ئەستوور، دەتوانن لە بەردەم لێزمە و ڕەهێڵە و ڕەشەبا و زریان و تۆفانی ڕۆژگارە سەخت و دژوارەکاندا خۆیان رابگرن و هەڵنەتەکێن. دەتوانن لەگەڵ گۆڕانکارییە خێراکانی ئەم سەردەمە جەنجاڵە و هەر گۆڕانکارییەکی داهاتووش دەربەڕن. لە کاروانی خێراڕەوی پێشکەوتن و شارستانی دوانەکەون. لە رووی داهێنانە سەیر و سەمەرەکانی ڕۆژانەی تەکنەلۆژیادا نامۆ و راماو و داماو نەبن.
هەر ئەم منداڵە چاوگەشانەی ئەمڕۆمانن، لە سبەینێی جیاواز لە ئەمڕۆدا، دەبنە شاسوار و شۆڕەسواری گۆڕەپانی کوردایەتی و مەردایەتی، دەبنە کورد و کوردستان پەروری سەرسەخت، بە تێکۆشەر و شۆڕشگێڕی چاونەترس، بە پێشمەرگە و بە سەرکردەی قارەمان و دڵسۆزمان، دەبنە هەڵگری ئاڵای کوردستانی پێرۆزمان، دەبنە رابەر و پێشەوا و بە سەرمەشق، دەبنە بە چراهەڵگری ئازادی و رزگاری کوردستان، دەتوانن شکۆی نەتەوە و نیشتمانەکەمان بپارێزن. منداڵەکانی ئەمڕۆمانن لە سبەینێدا دەبنە باڵیۆزی و نوێنەری کورد و کوردستان، لە هەموو وڵاتانی جیهان، دەبنە هەڵگری پەیامی ئازادی و ئاشتیخوازی و چەڵەنێرگزی بەهاری ئاشتی و خۆشەویستی کوردستان، پێشکەش بە هەموو گەلانی جیهان دەکەن.
ئەم خۆنچەگوڵە گەشانە و ئەم کاکەڵە ڕەحسووکانەی ئەمڕۆمان، لە سبەینێدا، دەبنە شێڕەژنانی تێکۆشەر و بە چالاکوانان و بە دایکانی میهرەبان، دەبنە کەڵەپیاوانی جوامێر و دلێر و ناودار، دەبنە باوکانی دڵسۆز. دەبنە دەسەڵاتدار و کارمەند و بیرمەند و سیاسەتمەدار، دەبنە نووسەر و ڕۆشنبیر و شاعیر و هونەرمەند، دەبنە مامۆستا و پزیشک و ئەندازیار و پارێزەر و چالاکوان… هتد. دەشبنە بەرپاکەری شۆڕشێکی راستی گۆڕانکاری و چاکسازی و نوێخوازی لە هەموو بوارەکانی ژیاندا. دەتوان دەبنە ڕەگهەڵتەکێنی گەندەڵی و نادادپەروەری و ستەم و زۆرداری و برسێتی.
چی هەیە لە جیهاندا، لە زەردەخەنەیەکی سروشتی منداڵان شیرینتر و خەمڕەوێنتر بێت.
بەبێ منداڵان، جیهان نە تیشکی خۆر دەیگرێتەوە، نە پێکەنین و نە خۆشەویستیش تامیان دەبێت، بۆیە منداڵان بەنرخترین

بوونەوەری جیهانن، گەورەترین گەنجینەمانن. پێویستە خۆشیانمان بوێت و بیان پارێزین و بە دروستی پەروەردەیان بکەین.
(روباد کبلنگ) دەڵێت:"جوانترین دیمەن لەژێر ئاسماندا، منداڵێکە بە نوکتەیەک پێ دەکەنێ..".
لەم روانگەیەوە، کەواتە هێنانەدیی داهاتوویەکی گەشتر و شیاوتر بە کورد و کوردستان، لە دەستی منداڵانی کوردی ئەمڕۆمان دایە. لە سایەی گەشەکردن و پەروەردەکردنی دروست و ئاراستەکردنی راست و زاخاودانی بیر و هزری ئەماندا، ئەو دواهاتووە گەشتر و شیاوتر و خوازراوەمان بە کورد و کوردستان دێتەدی.
تا زیاتر و دروستر گرنگی بە پەروەردەکردن و فێرکردن و ئاراستەکردنی منداڵەکانمان بدەین، رەنج بەوەر نابین و زیاتریش لە سەرکەوتنیان و لە هێنانەدی داهاتوویەکی گەشتر بە کورد و کوردستان دڵنیا دەبین.
هەموو ئەو ئامانجانەی کە باسمان کرد، لە رێی پەروەردەکردنی دروستی سەردەمیانە و رێنمایی پێویست و ئاراستەکردنی ئامانجداری راستیدا دێنەدی. بێگومان بنیاتنان و گۆڕانکاری لە منداڵانی ئەمڕۆوە دەست پێدەکەن. پێویستیمان بە نەخشەڕێگایەکی تازەی پەروەردەیی و بە پلانێکی تۆکمە و بە گۆڕانکاری لە سیستەم و پرۆگرامەکانی پەروەردە و فێرکردن و رۆشنبیریکردنی منداکانی قوناغی قوتابخانەی بنەڕەتی هەیە. پێویستە لە لایەن پسپۆرانی پەروەردەی نوێوە، سەر لە نوێ پرۆگرامەکانی پەروەردەکردن و فێرکردن و خوێندن دابڕێژرێنەوە. چونکە بابەتەکانی پرۆگرامەکانی خوێندنی ئێستا، پێداویستی و خواست و تمووحاتەکانی نەوەی ئەمڕۆمان ناهێننەدی.
پەروەردەکردنی دروستی منداڵان، پێویسترین و لە پێشترین و پیرۆزترین ئەرک و خزمەتە. ئەم ئەرکەش بە تەنها لە ئەستۆی دایکان و باوکاندا نییە، بەڵکو لە ئەستۆی مامۆستایان و نووسەران و شاعیران و هونەرمەندان و هەموو ئەو رێکخراوانەشن کە داکۆکی لە منداڵان و لە مافەکانیان دەکەن. بەشی زۆریشی لە ئەستۆی حکومەت و دەسەڵات دایە. چونکە منداڵەکانمان بە تەنها موڵکی دایکان و باوکانیان نین، موڵک و سەرمایەی گەلەکەمانیشن.
لە ئەمڕۆدا، لە هەموو سەردەمەکانی پێشتر، لە سایەی پێشکەوتن و شۆڕشی تەکنەلۆژیا و داهێنان و جیهانگیری دا، پەروەردەکردنی دروستی منداڵان زیاتر قورس بووە. پێویستە ئەوەش بزانین، کە منداڵانی ئەمڕۆمان جیاوازن لەگەڵ منداڵانی

سەدەی رابردوودا. راستییەکە و نکووڵی لێناکرێت، کە منداڵانی ئەمڕۆمان لە سایەی شۆڕشی تەکنەلۆژیا و ئاسانی هۆیەکانی گەیاندن و پەیوەندیکردن و خۆڕۆشنبیریکردن، هۆشیارتر و چاوکراوەتر و زۆرزانتر و زیرەکترن لە نەوەکانی رابردوو. هیوا و خەون و پێداویستییەکانیشیان، هەمان پێویستی و هیوا و خەونی منداڵانی پێش خۆیان نین.

بۆ ئەوەی منداڵانی ئاسایی لە رووی جەستەیی و هزری و دەروونییەوە پێ بگەیەنین، پێویستە بە وریایی و شارەزاییەوە پەروەردەیان بکەین. چونکە هەر هەڵەکردن و سەقەتییەک لە پەروەردەکردنی منداڵەکانمان، ئاکامێکی زیان بەخش و نەخوازراوی لێدەکەوێتەوە، لەوانەیە راستکردنەوەی زۆر زەحمەت بێت.
(ئەلیزابێس ماخ) دەڵێت: "لە کاتی ئەنجامدانی پەروەردەکردنی منداڵەکانماندا، هەر هەڵەیەک بکەین، دەبێتە هۆی دۆڕاندنی جەنگێک، کە لە پێناوی دوارۆژێکی باشتردا دەستمان پێکردووە..".
هەر گەلێکیش منداڵانی بە داهاتوو پەروەردە و ئامادە نەکات، ئەو گەلە داهاتووی نییە. بۆیە هەر کەمتەرخەمییەک لە پەروەردەکردنی منداڵەکانمان بکەین، یا پەراوێزیان بکەین و بە هەندیان نەزانین و پشتیان تێ بکەین و بیان دەینە دەست قەدەر و چارەنووسێکی نادیارەوە. لەوانەیە لەڕێ دەربچن و مل لە هەڵەدێرێکی هەزارەوە بنێن و لە باوەشی داهاتوویەکی نادیاری رەش و نوتەکدا خۆیان بگرنەوە. ئەباڵی ئاکامێکی نەخوازراوی وەهاش، لە ئەستۆی هەموومان دەبێت. پەشیمانیش بێ هودەیە، پاساو و بیانوو و پاکانە و ئەستۆپاکیش لە کەس قبووڵ ناکرێت. نەوەی داهاتووشمان، لەکەسمان نابوورێت و لۆمە و نەفرەت بارانمان دەکەن. هەمووشمان پشکمان لەم ئەنجامە خراپەدا دەبێت و باجێکی زۆری هەڵەکانیشمان دەدەین.
بە لەبەرچاوگرتنی ئەو راستییانە، پێویستە ئەوە بزانین، کە چی ئەرکێکی پیرۆز و چارەنووسسازمان لە ئەستۆدایە، لە پەروەرەکردنی دروست و لە ئاراستەکردنی راستی منداڵەکانی ئەمڕۆماندا. کورد وتەنیش: "چی بچێنین.. هەر ئەوەی لێ درۆێنەدەکەین".
گەلانی پێشکەوتووی جیهان، زۆر لە زووەوە، درکیان بەم راستییە کردووە، بۆیە ئەرکی پەروەردەکردنی دروست و ئامادەکردنی منداڵەکانیان بۆ داهاتوویان، سەرقاڵی کردوون و بۆتە گرنگترین و لە پێشترینی ئەرکەکانیان. بەڵکو تا ئەو رادەیەی کە گرنگی دان بە پەروەردە و ئامادەکردنی منداڵان، بووە بە

پێــوەر و بـــە سـەنـــگ بۆ پێـــوان و هەڵسەنگانـــدنی رادەی پێـشکەوتـن و شارسـتانی گەلانی جـیهـان.
نەرویـج: ٢٠/ یـوونی / ٢٠٢٢

دووهەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” لە وڵاتی ڕووسیا بەڕێوەدەچێت

مەنسوور جیهانی –

دووهەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” بە نمایشی بەرهەمی سینەماکارانی 8 وڵاتی جیهان لە شارەکانی مۆسکۆ و سەن پتەرزبوورگ لە وڵاتی فیدڕاسیۆنی ڕووسیا بەڕێوەدەچێت.

دووهەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” MKFF بە بەرپرسیاریی خاتوو “گولیزەر گەردەن زەری” Gulizer Gerdenzeri، بە مەبەستی ڕەنگدانەوەی فەرهەنگ و مێژووی کوردەکان و هەروەها ژیانی مەدەنیی ئەم نەتەوەیە، بە چاودێری وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، بە نمایشی 54 فیلمی بەندی سینەمایی، بەڵگەفیلم و کورتە فیلم لە سینەماکارانی 8 وڵاتی جیهان و هەروەها بە پشتیوانی “کارۆ ئاڕت” KARO.Art لە ڕۆژانی 29ی جوون تا 12ی جوولای 2022 لە هۆڵەکانی ناوەندی سینەمایی “ئۆکتیابر” Oktyabr و لە شاری مۆسکۆ و لە سینەما KARO 11 Ohta لە شاری سەن پتەرزبوورگ لە وڵاتی فیدڕاسیۆنی ڕووسیا بەڕێوەدەچێت.

فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” Moscow لە ڕیزبەندی فێستیڤاڵە نێودەوڵەتییەکانی فیلم دایە کە لە لایەن وەزارەتی فەرهەنگی فیدڕاسیۆنی ڕووسیا و بە واژۆی “ئۆ. بی. لیۆبیمۆڤا” O.B. Lyubimova وەزیرەی کۆلتووری ئەم وڵاتە گەیشتووە و بە نامەی فەرمی ژمارە 1692 ڕێکەوتی 24ی دیسەمبەری 2020 لە چوارچێوەی فیدڕاسیۆنی ڕووسیا لە ساڵی 2022 بەڕێوەدەچێت.

بەرپرسانی دووهەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی "مۆسکۆ" لە ڕاگەیەندراوێکی ڕۆژنامەوانیدا ڕایانگەیاند: ئەمە ڕووداوێکی کەلتووری سەرسووڕهێنەرە بۆ هەموو لایەنگرانی فیلم و هەروەها بۆ کوردانی ڕووسیا و هەموو ئەو کەسانەی کە سەبارەت بە چارەنووسی ئەم خەڵکە قارەمانە بێکاردانەوە نین. فێستیڤاڵی فیلمی کوردی "مۆسکۆ" بەرزتر لە سیاسەت و مەزهەب دەڕوانێت و چاو لە سینەما وەکوو هونەرێکی بنەڕەتی و کەرەستەیەکی گرینگ بۆ گۆڕانکارییە کۆمەڵایەتییەکان دەکات و سەبارەت بەو زانیاریی پێویست دەبەخشێت.

بەرهەمەکانی ئامادەبوو لەم فێستیڤاڵە، پێشکەش بە چارەنووس، مێژوو، خەباتی سەخت و بەرخۆدانی کوردەکان کراوە و بە زمانی سەرەکی و بە ژێرنووسی ڕووسی پیشان دەدرێن. هۆگران لەگەڵ کەلتوور و زمانی نەتەوەیی خەڵکی باستان و هەروەها مێژوو و دابوونەریتەکانی سەدان ساڵە و خەباتەکانی ئەوان ئاشنا دەبن. ڕێوڕەسمی کردنەوەی ئەم ڕووداوە سینەماییە ڕۆژی چوارشەمە 29ی جوونی 2022 لە ناوەندی سینەمایی "ئۆکتیابر" Oktyabr لە شاری مۆسکۆ بەڕێوەدەچێت.

فێستیڤاڵی ئەمساڵ، بۆ هەشتاو پێنجەمین ساڵیادی لە دایکبوونی ئەفسانەی سینەمای کوردستان "یەڵماز گۆنای"یە Yilmaz Guney دەرهێنەری ناوداری کورد تەرخانکراوە. فیلمی دەستپێکی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی "مۆسکۆ"ی 2022 تایبەتە بە پیشاندانی فیلمی هەرمانی گۆنای واتە "ڕێگا" The Road کە لە فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "کان"ی فەڕەنسا لە ساڵی 1982 خەڵاتی گەورە و گرینگی چڵە خورمای زێڕینی ئەم ڕووداوە بەنرخە سینەماییەی بەدەستهێنا.

بەرنامەی پێشبڕکێی فێستیڤاڵ، فیلمەکانی ئەو 8 وڵاتە لە خۆدەگرێت کە لە لایەن دەرهێنەرەکانیانەوە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئەورووپا سازکراون.

فێستیڤاڵە فیلمە کوردییەکان ساڵانەکە کە لە پێتەختەکانی ئەورووپا و جیهان بە سەرکەوتوویی بەڕێوەدەچێت. لە ساڵی 2022 ئەمە دووهەمین ساڵە کە شاری مۆسکۆ درگاکانی خۆی دەکاتەوە و دەرفەتێکی بێوێنە بۆ بینینی باشترین فیلمەکانی دەرهێنەرانی کورد دەر’ەخسێنێت. هەروەها ئەم خولەی فێستیڤاڵ، هەلێکی تایبەتە بۆ بینینی کۆمەڵێک فیلم لە بەرنامەکانی فێستیڤاڵ، هاوکات لەگەڵ شاری مۆسکۆ لە سینەما KARO 11 Ohta لە شاری سەن پتەرزبوورگ.

ئەم فێستیڤاڵە لە ڕێگای پیشاندانی ئەو فیلمانەی کە تایبەتە بە بابەتی کورد و کوردستان، بە گەشەسەندنی سینەمای نێودەوڵەتی، پاراستنی شووناسی نەتەوەیی و زمانی دایکی کوردەکان و هەروەها دەرفەتێکە بۆ یارمەتیدان و بۆ هاوبەشدانانی میراتی مێژوویی و کەلتووری خۆمان لەگەڵ نەتەوەکانی دیکەی دانیشتووی ڕووسیا.

فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” لە لایەن وەزارەتی کەلتوور لە ڕیزبەندی فێستیڤاڵە نێودەوڵەتییەکانی فیلمی بەڕێوەچوو لە فیدڕاسیۆنی ڕووسیا بۆ ساڵی 2022 جێگایەکی تایبەتی بۆ دیاریی کراوە.

بۆ زانیاری زیاتر:
www.moscowkff.ru

ڕاگەیاندنی گشتی دووهەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ”.